

Yhdistetyt asiat C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P ja C-519/06 P

**GlaxoSmithKline Services Unlimited,
aiemmin Glaxo Wellcome plc,**

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio

Muutoksenhaut – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Lääkkeiden rinnakkaiskaupan rajoittaminen – EY 81 artiklan 1 kohta – Kilpailua rajoittava tarkoitus – Kansalliset hintasäännökset – Perustelujen korvaaminen – EY 81 artiklan 3 kohta – Myötävaikuttaminen teknisen kehityksen edistämiseen – Valvonta – Selvitysvastuun jakautuminen – Perustelut – Oikeussuojan tarve

Julkisasiamies V. Trstenjakin ratkaisuehdotus 30.6.2009 I - 9297

Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio (kolmas jaosto) 6.10.2009 I - 9374

Tuomion tiivistelmä

- 1. Muutoksenhaku – Oikeussuojan tarve – Edellytys*
- 2. Muutoksenhaku – Vastavalitus – Kohde
(Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 116 artikla)*

3. *Muutoksenhaku – Vastavalitus – Oikeussuojan tarve – Edellytys*
4. *Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Kilpailua rajoittava vaikutus – Arviointiperusteet – Kilpailunvastainen tarkoitus – Riittävä todentaminen (EY 81 artiklan 1 kohta)*
5. *Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Kilpailua rajoittava vaikutus – Arviointiperusteet – Sopimuspuolten aikomus rajoittaa kilpailua – Tarpeeton arviointiperuste (EY 81 artiklan 1 kohta)*
6. *Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Kilpailua rajoittava vaikutus – Sopimukset, joilla pyritään rajoittamaan rinnakkaiskauppaa (EY 81 artikla)*
7. *Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Kielto – Poikkeus – Edellytykset – Selvitysvastuu (EY 81 artiklan 3 kohta)*
8. *Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Kielto – Poikkeus – Edellytykset – Taloudellisen tilanteen monitahoinen arviointi (EY 81 artiklan 3 kohta)*
9. *Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Kielto – Poikkeus – Edellytykset – Tavaroiden tuotannon tai jakelun tehostaminen tai tekniseen tai taloudelliseen kehitykseen myötävaikuttaminen (EY 81 artiklan 3 kohta)*

1. Valittajalla on oikeussuojan tarve vain, jos valituksen lopputulos voi tuottaa valittajalle etua. Koska valitus on kohdistettu tuomion perustelujen tiettyyn osaan ja siinä vaaditaan, että yhteisöjen tuomioistuimien korvaa perustelut, mutta ei aseteta kyseenalaiseksi tämän tuomion tuomiolauselmaa, se on jätettävä tutkimatta, sillä

se ei voi tuottaa valittajalle etua eikä vaikuttaa kyseisen tuomion tuomiolauselmaan.

(ks. 23–26 kohta)

2. Tilanteessa, jossa kantaja ja vastaaja ensimmäisessä oikeusasteessa tekevät kummatkin valituksen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen samasta tuomiosta, yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 116 artiklan sanamuodosta ei mitenkään ilmene, että vastaaja ensimmäisessä oikeusasteessa ei voisi tehdä kumulatiivisesti yhtäältä päävalitusta ja toisaalta vastavalitusta ensimmäisessä oikeusasteessa kantajana olleen tekemästä päävalituksesta, eikä tähän vaikuta se, että tähän tuomioon liittyy useita asioita ja että nämä asiat on yhdistetty. Yhdistämisestään huolimatta nämä asiat eivät nimittäin menetä itsenäistä luonnettaan. Valituksen ja vastavalituksen tekeminen kumulatiivisesti ei ole oikeudenkäynnin väärinkäyttöä.

Kyseisen työjärjestyksen 116 artiklan 1 kohdan sanamuodosta ei mitenkään ilmene, että ensimmäisessä oikeusasteessa vastaajana olleelta, joka on tehnyt päävalituksen ja vastavalituksen, evättäisiin mahdollisuus vedota vastavalituksessa puolustautumisperusteisiin ensimmäisessä oikeusasteessa kantajana olleen päävalituksessa esittämiin valitusperusteisiin vastaamiseksi. Sillä, että puolustautumisperusteet esitetään vastineen osassa, jonka otsikko on "vastavalitus", ei aseteta tätä päätelmää kyseenalaiseksi. Ei nimittäin voida pidättäytyä tarkastelemaan

yksinomaan kirjelmän osan muodollista otsikkoa ottamatta huomioon sen sisältöä.

(ks. 31, 36 ja 38 kohta)

3. Samalla tavoin kuin valituksen osalta vastavalituksen tehneen valittajan oikeus-suojan tarve edellyttää, että kyseinen vastavalitus voi tuloksellaan hyödyttää sen tehnyttä asianosaista.

(ks. 33 kohta)

4. Sopimuksen kilpailunvastainen tarkoitus ja vaikutus eivät ole kumulatiivisia vaan vaihtoehtoisia edellytyksiä sen arvioimiseksi, kuuluuko tällainen sopimus EY 81 artiklan 1 kohdassa määrätyn kiellon piiriin. Tämän edellytyksen vaihtoehtoisuus, joka osoitetaan konjunktilla "tai", johtaa siihen, että ensiksi on tarkasteltava sopimuksen tarkoitusta ottaen huomioon se taloudellinen asiayhteys, jossa sitä on sovellettava. Jos kuitenkin tämän sopimuksen sisällön tarkastelusta ei ilmene riittävää vahingollisuutta kilpailulle, on tutkittava sen vaikutuksia, ja jotta kiello koskisi sopimusta, on edellytettävä niiden eri seikkojen olemassaoloa, jotka osoittavat, että kilpailu on tosiasial-

lisesti estynyt, rajoittunut tai vääristynyt tuntuvasti. Sopimuksen vaikutuksia ei ole tarpeen tutkia, kun on osoitettu, että sen tarkoitus on kilpailunvastainen.

(ks. 55 kohta)

5. Sopimuksen kilpailunvastaisen luonteen arvioimiseksi on tarkasteltava muun muassa sopimuksen lausekkeiden sisältöä, sen tavoitteita sekä sen taloudellista ja oikeudellista asiayhteyttä. Vaikka lisäksi osapuolten aikomuksia ei olekaan tarpeen ottaa huomioon sen määrittämisessä, onko kyseisen sopimuksen tarkoitus rajoittava vai ei, mikään ei estä komissiota tai yhteisöjen tuomioistuimia ottamasta niitä huomioon.

(ks. 58 kohta)

6. Rinnakkaiskaupan alalla on lähtökohtaisesti katsottava, että sopimusten, joilla pyritään kieltämään rinnakkaiskauppa tai rajoittamaan sitä, tarkoituksena on kilpailun estäminen. EY 81 artiklan 1 kohdan sanamuodolla tai oikeuskäytännöllä ei voida vahvistaa väitettä, jonka mukaan on selvää, että sopimuksen, jolla pyritään rajoittamaan rinnakkaiskauppaa, tarkoituksena on lähtökohtaisesti katsottava olevan kilpailun rajoittaminen siltä osin kuin voidaan olettaa, että sillä evätään loppukuluttajilta tehokkaan kilpailun etuja hyödykkeiden tarjonnan tai hintojen

muodossa. Yhtäältä EY 81 artiklan 1 kohdasta ei nimittäin mitenkään ilmene, että ainoastaan sopimuksilla, joilla evätään kuluttajilta tiettyjä etuja, voisi olla kilpailunvastainen tarkoitus. Toisaalta EY 81 artikla, sen enempää kuin muutkaan perustamissopimuksen kilpailusäännöt, ei ole yksinomaan tarkoitettu kilpailijoiden tai kuluttajien intressien suojelemiseen, vaan sillä pyritään myös suojelemaan markkinoiden rakennetta ja siten kilpailua sinänsä. Toteamukseen siitä, että sopimuksen tarkoitus on kilpailunvastainen, ei näin ollen vaadita, että loppukuluttajilta evätään tehokkaan kilpailun etuja hyödykkeiden tarjonnan tai hintojen muodossa. Tästä seuraa, että kilpailunvastaisen tarkoituksen olemassaolo ei voi edellyttää näyttöä siitä, että sopimus aiheuttaa haittaa loppukuluttajille.

Periaatetta, jonka mukaan rinnakkaiskaupan rajoittamiseksi tehdyllä sopimuksella on ”tarkoitus rajoittaa kilpailua”, sovelletaan lääkealaan.

(ks. 59, 60 ja 62–64 kohta)

7. Henkilön, joka vetoaa EY 81 artiklan 1 kohtaan, on osoitettava vakuuttavin argumentein ja todistein, että edellytykset poikkeuksen saamiseksi täyttyvät. Selvitysvastuu on siis yrityksellä, joka haluaa, että poikkeusta sovelletaan siihen. Tosiseikat,

joihin kyseinen yritys vetoaa, voivat kuitenkin olla sellaisia, että toisen osapuolen velvollisuutena on esittää selitys tai perustelu, jonka puuttuessa on mahdollista päätellä, että selvitysvastuu on täytetty.

Erityisesti sopimuksen tutkiminen sen määrittämiseksi, myötävaikuttaako se tuotannon tai tavaroiden jakelun tehostamiseen tai teknisen tai taloudellisen kehityksen edistämiseen ja aiheuttaako kyseinen sopimus huomattavaa objektiivista hyötyä, on suoritettava niiden tosiseikkoja koskevien perustelujen ja todisteiden valossa, jotka on esitetty EY 81 artiklan 3 kohdan mukaisen poikkeuslupahakemuksen yhteydessä. Tällainen tutkimus voi edellyttää sen alan, jota sopimus koskee, ominaisuuksien ja mahdollisten erityispiirteiden huomioon ottamista, jos nämä ominaisuudet ja erityispiirteet ovat ratkaisevia tutkimuksen lopputuloksen kannalta. Tällainen huomioon ottaminen ei merkitse sitä, että selvitysvastuu käännettäisiin, vaan sillä varmistetaan yksinomaan se, että poikkeuslupahakemuksen tutkiminen suoritetaan hakijan esittämien asianmukaisten tosiseikkoja koskevien perustelujen ja todisteiden valossa.

(ks. 82, 83, 102 ja 103 kohta)

8. Kun yhteisöjen tuomioistuinten käsiteltäväksi on saatettu komission päätöksen, joka on tehty vastauksena EY 81 artiklan 3 kohdan mukaiseen poikkeuslupahakemukseen, kumoamisvaatimus, niiden valvonta asiakysymysten osalta on rajallista. Tällaisen valvonnan harjoittamisen yhteydessä on muun muassa tutkittava,

onko komissio perustellut kyseisen päätöksen riittävästi poikkeuslupahakemuksen tekijän poikkeuslupahakemuksensa tueksi esittämien merkityksellisten tosiseikkoja koskevien perustelujen ja todisteiden osalta. Kun komissio ei ole esittänyt perusteluita, jotka koskevat yhtä EY 81 artiklan 3 kohdassa asetetuista edellytyksistä, yhteisöjen tuomioistuimet tutkivat sitä, ovatko tätä edellytystä koskevat komission päätöksen perustelut kokonaisuudessaan tarkasteltuina riittävät. Tällainen ratkaisu on täysin sen periaatteen mukainen, jonka mukaan monitahoisia taloudellisia arviointoja, jotka komissio on suorittanut, koskeva yhteisöjen tuomioistuinten valvonta kohdistuu väistämättä ainoastaan siihen, että menettelyä ja perusteluvollisuutta koskevia sääntöjä on noudatettu, että tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, että näitä tosiseikkoja ei ole arvioitu ilmeisen virheellisesti ja ettei harkintavaltaa ole käytetty väärin. Yhteisöjen tuomioistuinten tehtävänä ei ole korvata omalla taloudellisella arvioinnillaan päätöksen, jonka laillisuus niiden on määrä tutkia, tekijän taloudellista arviointia.

(ks. 84–86, 146–148, 163 ja 164 kohta)

9. Jotta sopimukselle voitaisiin myöntää poikkeus EY 81 artiklan 3 kohdan nojalla, sen on osaltaan tehostettava tuotantoa tai tavaroiden jakelua taikka edistettävä teknistä tai taloudellista kehitystä. Tällä edistämishetvällä ei tarkoiteta niitä kaikkia etuja, joita tähän sopimukseen osallistuvat yritykset saavat toiminnastaan, vaan sellaista huomattavaa objektiivista hyötyä, joka voi korvata sopimuksesta kilpailulle aiheutuvat haitat.

Poikkeuslupa, joka myönnetään tietyn ajaksi, voi edellyttää tulevaisuuteen kohdistuvaa tarkastelua sopimukseen liittyvien hyötyjen syntymisen osalta, ja olettamalle, että on saatavissa huomattava objektiivinen hyöty, riittää perusteeksi, että komissio on käytössään olevien seikkojen perusteella vakuuttunut siitä, että tällaisen hyödyn syntyminen on todennäköistä.

Komission toimenpide saattaa siis edellyttää sen tutkimista, vaikuttaako esitettyjen tosiseikkoja koskevien perustelujen ja

todisteiden perusteella todennäköisemmältä, että kyseisen sopimuksen pitäisi mahdollistaa huomattavan objektiivisen hyödyn saaminen vai että näin ei ole.

Lisäksi huomattavan objektiivisen hyödyn olemassaolo ei välttämättä edellytä sitä, että kaikki lisävarat investoidaan tutkimukseen ja kehitykseen.

(ks. 92–94 ja 120 kohta)